

człowiek a natura

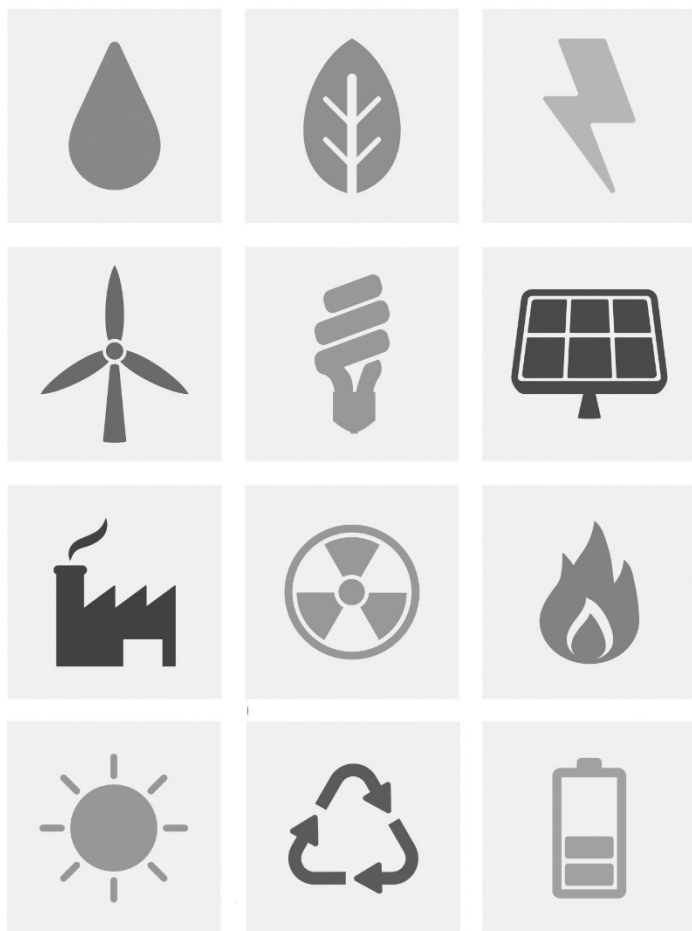
historia, prawo, przemysł

redakcja karol łukomiał

CZŁOWIEK A NATURA

HISTORIA, PRAWO, PRZEMYSŁ

REDAKCJA
KAROL ŁUKOMIAK

człowiek a natura

historia, prawo, przemysł

redakcja karol łukomiak

ARCHAEGRAPH
Wydawnictwo Naukowe

REDAKCJA:

KAROL ŁUKOMIAK

RECENZENCI:

PROF. ZW. DR HAB. HENRYK ĆWIEK
DR HAB. DARIUSZ KARCZEWSKI PROF. NADZW. UKW
DR HAB. INŻ. ROBERT LAMPARSKI
DR HAB. MAKSYMILIAN STANULEWICZ
DR KAROL KUŹMICZ
DR MARIUSZ ZELEK

KOREKTA REDAKTORSKA:

KAROL ŁUKOMIAK
DIANA ŁUKOMIAK
EWA BUDZYŃSKA

SKŁAD I PROJEKT OKŁADKI:

KAROL ŁUKOMIAK

© COPYRIGHT BY ARCHAEGRAPH

ISBN: 978-83-66035-43-0 (KSIĄŻKA)

ISBN: 978-83-66035-44-7 (EBOOK)

WERSJA ELEKTRONICZNA DOSTĘPNA NA STRONIE INTERNETOWEJ WYDAWCY:

www.archaeograph.pl

ARCHAEGRAPH

Wydawnictwo Naukowe

ŁÓDŹ 2019

SPIS TREŚCI

AGNIESZKA RZEŹNIK

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA W OCHRONIE ŚRODOWISKA
NA PODSTAWIE USTAWY PRAWO OCHRONY ŚRODOWISKA
ORAZ KODEKSU KARNEGO 9

EWA TOKAREWICZ

OCHRONA ŚRODOWISKA
W MIĘDZYNARODOWYM ARBITRAŻU INWESTYCYJNYM 25

KAROLINA PRAŻMOWSKA

WPŁYW ZMIAN KLIMATU NA DZIEDZICTWO KULTUROWE -
ZOBOWIĄZANIA PAŃSTW-STRON KONWENCJI
W SPRAWIE OCHRONY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA
KULTURALNEGO I NATURALNEGO 39

JUSTYNA WAWRZECKA

PRAWNOMIĘDZYNARODOWA
OCHRONA ŚRODOWISKA MORSKIEGO -
WYBRANE ASPEKTY 61

JOANNA DERLIKIEWICZ

MAGDALENA HILT

WEWNĄTRZ LABIRYNTU:
WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI
W SPRAWACH OCHRONY ŚRODOWISKA 81

MAGDALENA KRUCZEK

RODZINA W DOBIE MEDYCZNIE WSPOMAGANEJ PROKREACJI -
WYBRANE ZAGADNIENIA PRAWNE 101

KRZYSZTOF ŚWIĄTCZAK	
ELEMENTY PRZYRODY W POLSKIM KODEKSIE CYWILNYM	121
KRZYSZTOF ŚWIĄTCZAK	
PRAWNE ASPEKTY OCHRONY ZABYTKÓW W HISTORII	141
MATEUSZ SIEDLECKI	
PRAWO BUDOWLANE A OCHRONA ŚRODOWISKA	157
MARIA DZIEŻYC	
OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA W KONSTYTUCJI RP	171
WERONIKA GADZICKA	
KONSTYTUCYJNA ZASADA WOLNOŚCI GOSPODARCZEJ A REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ŚRODOWISKA	187
PIOTR PIĄTEK	
LECZENIE PRZEZ NIEUPRAWNIONEGO NA PRZYKŁADZIE LECZENIA PRZEZ RODZICA	197
MICHAŁ PYTKOWSKI	
ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI PRAWNEJ W PRZYPADKACH EMISJI DO POWIETRZA DOKONYWANYCH Z PRZEKROCZENIEM GRANICZNYCH WIELKOŚCI PRZEWIDZIANYCH W POZWOLENIU ZINTEGROWANYM I W KONKLUZJACH DOTYCZĄCYCH NAJLEPSZYCH DOSTĘPNYCH TECHNIK (BAT)	215

BARTŁOMIEJ KOROLCZUK	
FILOZOFICZNE I PRAWNE TRUDNOŚCI DEFINIOWANIA GODNOŚCI CZŁOWIEKA - WYBRANE ZAGADNIENIA Z PERSPEKTYWY USTAWODAWSTWA POLSKIEGO	229
KATARZYNA MONIKA ŁAWER	
MATKA KOCHAJĄCA CZY MATKA – DZIECIOBÓJCZYNI? ZIEMIA W OBLICZU HIPOTEZY GAI I HIPOTEZY MEDEI	249
KATARZYNA KUROWSKA	
GAMEPLAY JAKO METAFORA PRAWDZIWIE HUMANISTYCZNEJ RELACJI CZŁOWIEKA Z NATURĄ	261
KATARZYNA FIUK	
CZŁOWIEK A NATURA W FILOZOFII	275
NATALIA STACHURSKA	
CZŁOWIEK PANEM CZY NIEWOLNIKIEM PRZYRODY? - FILOZOFICZNA REFLEKSJA NAD RELACJĄ CZŁOWIEKA I NATURY	285
KRZYSZTOF BRENSKOTT	
DZIEŁO DEMIURGA? OBRAZY NATURY W WYBRANYCH PISMACH Z NAG HAMMADI	297
JERZY FATYGA	
UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE I ŚRODOWISKO NATURALNE A ROZMIESZCZENIE PUNKTÓW OSADNICZYCH NA TERENIE WZGÓRZ JUDY W OKRESIE PÓŹNEGO BRĄZU I W EPOCE ŻELAZA - OKRES I I IIA1	319

MONIKA ŁĄTKA

CZYM JEST MORZE DLA CZŁOWIEKA?
MOTYW MORZA W MALARSTWIE 335

EWA KULIŚ

ZAGŁADA (I) DRZEW(A).
POETYCKIE REPREZENTACJE
ROŚLINNYCH ŚWIADKÓW HOŁOKAUSTU 353

PAWEŁ SZAFRAŃSKI

NATURA W PRZESTRZENI CMENTARZA.
POMIĘDZY PRZYRODĄ, ZABYTKOWĄ ZIELENIĄ,
SYMBOLIKĄ I PRAGMATYKĄ 367

KATARZYNA KIEROŃSKA

WALKA CZŁOWIEKA ZE SZKODNIKAMI
I CHOROBYMI ROŚLIN UPRAWNYCH 387

MACIEJ ROSIŃSKI

ZARYS ŻYWIENIA CZŁOWIEKA
NA PRZESTRZENI WIEKÓW 399

PRAWNE ASPEKTY OCHRONY ZABYTEKÓW W HISTORII

Wstęp

W obecnym stanie prawnym kwestia ochrony zabytków regulowana jest przez szereg ustaw, rozporządzeń i dyrektyw o zasięgu krajowym, europejskim czy międzynarodowym. W Polsce do najważniejszych regulacji należą m.in. ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹, ustawa z dnia 25 maja 2017 roku o restytucji narodowych dóbr kultury², ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach³, ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych⁴, ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych⁵ szereg rozporządzeń ministra kultury i dziedzictwa narodowego (od 20 października 2001⁶ do 31 października 2005⁷ ministra kultury)⁸ czy mająca charakter lokalny ustawa z dnia 18

¹ *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2067 z późn. zm.).

² *Ustawa z dnia 25 maja 2017 roku o restytucji narodowych dóbr kultury*, (Dz. U. poz. 1086 z późn. zm.).

³ *Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach*, (t. j. Dz. U. 2019 poz. 553 z późn. zm.).

⁴ *Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych*, (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2337 z późn. zm.).

⁵ *Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych*, (Dz.U. 2019 poz. 908.).

⁶ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego*, (Dz.U. Nr 122, poz. 1329).

⁷ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury*, (Dz.U. Nr 220, poz. 1885).

⁸ Są to: *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków*, (Dz. U. Nr 30, poz. 259); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*,

kwietnia 1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa⁹. Na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej obowiązują takie akty prawne jak: Rozporządzenie Rady (WE) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury, Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.¹⁰ Natomiast wśród aktów prawnych o zasięgu międzynarodowym wyróżnić należy przede wszystkim konwencję w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętą w Paryżu dnia 16

(Dz. U. Nr 113, poz. 661), *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych*, (Dz. U. Nr 71, poz. 650); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury*, (Dz. U. poz. 1275); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych*, (Dz. U. poz. 979); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem*, (Dz. U. Nr 113, poz. 661); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, (Dz. U. Nr 50, poz. 256); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę*, (Dz. U. Nr 89, poz. 510); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne*, (Dz. U. poz. 110); *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*, (Dz. U. Nr 212, poz. 2153); *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków*, (Dz. U. Nr 75, poz. 706); *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami*, (Dz. U. Nr 124, poz. 1302); *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, (Dz. U. 2011 nr 50 poz. 256); *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach*, (Dz. U. 2004 nr 202 poz. 2073); *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami"*, (Dz. U. 2004 nr 124 poz. 1304).

⁹ *Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa*, (Dz. U. 2009 Nr 157, poz. 1241).

¹⁰ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury, Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r.*, (Dz. U. Nr 120 z 1996, poz. 564).

listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji¹¹, ratyfikowana przez Polską Rzeczpospolitą Ludową 6 maja 1976 roku, a także konwencję o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego z 14 maja 1954 r., przyjętą na Konferencji Międzynarodowej w Hadze¹² oraz Drugi Protokół z 26 marca 1999 r. o ochronie i poszanowaniu dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych (błękitna tarcza). Wymienione powyżej akty prawne są bardzo rozbudowane, a powołane przez nie liczne instytucje czuwają nad różnymi aspektami ochrony zabytków m.in. procedurami wydobywania, przechowywania, przewozu zabytków, sporządzania list i oznaczeń zabytków itp. Nie zwraca się jednak uwagi na inne istotne kwestie związane z ochroną zabytków takie jak np. w którym państwie pojawiły się pierwsze regulacje prawne dotyczące ochrony zabytków obejmujące swym zasięgiem terytorium całego państwa. Zrozumienie ww. problematyki ukazuje ewolucję regulacji prawnych związanych z ochroną zabytków w historii, dzięki czemu wiemy, skąd czerpał inspirację współczesny ustawodawca, tworząc takie, a nie inne instytucje. Celem niniejszego artykułu jest dotarcie do pierwszych regulacji prawnych związanych z nowoczesną ochroną zabytków, czyli taką, która obejmuje swym zasięgiem terytorium całego państwa, a jej inicjatorem są najwyższe władze tegoż państwa. Artykuł opiera się na powszechnie dostępnych publikacjach, wśród których wyróżnić należy: artykuł pt. *U źródeł ochrony zabytków: rozwój systemowego konserwatorstwa w Niemczech w początkach XIX w.*¹³ autorstwa Janusza Opaski a także artykuł pt. *Z dziejów ochrony dóbr kultury w Szwecji*¹⁴ autorstwa Stanisława Brzostowskiego oraz wykład Stanisława Wichra pt. *Historia kształtowania się postaw konserwatorskich*¹⁵.

¹¹ *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji*, (Dz.U.76.32.190.).

¹² *Konwencja o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego z 14 maja 1954 r., przyjęta na Konferencji Międzynarodowej w Hadze*, (Dz. U z 1957, nr 46, poz. 212, załącznik).

¹³ J. Opaska, *U źródeł ochrony zabytków: rozwój systemowego konserwatorstwa w Niemczech w początkach XIX w.*, „Ochrona Zabytków” 2010, nr 1-4.

¹⁴ S. Brzostowski, *Z dziejów ochrony dóbr kultury w Szwecji*, „Ochrona Zabytków” 1972, nr 25/2 (97), s. 101-107.

¹⁵ S. Wicher, *Historia kształtowania się postaw konserwatorskich, wykład wygłoszony dnia 31 marca 2011 r. w salonie wystawowym Galerii przy ul. Legionowej 2 w Białymstoku*, [online] <https://arch.>

Przejawy ochrony zabytków w starożytności i w średniowieczu

Już kilka tysięcy lat przed Chrystusem w kręgach starożytnych cywilizacji przywiązywano szczególną uwagę do ochrony szczególnych miejsc bądź przedmiotów. Dla ówczesnych ludzi przedmioty te stanowiły pamiątkę istotnych wydarzeń np. zwycięskich bitew, a także podkreślały związek danej społeczności z określoną kulturą bądź religią. W Piśmie Świętym w Księdze Wyjścia opisano proces tworzenia oraz zawartość Arki Przymierza we wnętrzu, której miały znajdować się tablice z 10 przykazaniami, które Mojżesz na polecenie Boga Jahwe sporządził na górze Synaj. Stanowiły one pamiątkę ustanowienia przez Pana Boga 10 przykazań. Z jednego z fragmentów Księgi Jozuego wynika natomiast, że Izraelici ustawili na polecenie Boga Jahwe 12 kamieni w miejscu, w którym przepławili się przez Jordan. Żyjący na przełomie VI i V w. p.n.e. władca Persji Dariusz I Wielki rozkazał we wsi Behistun wykuć w skale inskrypcję, która będzie słać jego imię¹⁶.

Wielką wagę do ochrony szczególnych miejsc oraz przedmiotów przywiązywano także w starożytnym Rzymie. W jednym z listów do Memmiusza, Ciceron przekonywał rzymskiego polityka, aby ten nie stawiał swego domu w miejscu, gdzie miał wedle przekazów zamieszkiwać Epikur oraz aby ową nieruchomością oddać innej osobie: *Otóż ten Patron pisał do mnie jeszcze do Rzymu, abym zdobył dla niego twoje względy i prosił cię o ustąpienie mu tych jakichś resztek domu Epikura; nic ci jednak wtedy o tym nie pisałem, nie chcąc, aby moje wstawiennictwo psuło ci plany budowy. Skoro przybyłem do Aten, Patron znów mnie o to prosił; jeśli tym razem uzyskał to, iż postanowiłem napisać ci o tym, to dlatego, że wszystkim twoim przyjacielom było wiadomo, żeś zaniechał tamtej budowy... Dlatego proszę cię, napisz do swoich, że się zgadzasz na uchylene dekretu areopagu, zwanego przez nich hypomnematismos*¹⁷. Sprawowaniem opieki nad dziedzictwem rzymskim zajmowali się specjalnie powołani do tego urzędnicy zwani *comites nitentium rerum*. Także niektórzy rzymscy cesarze m.in. Wespazjan.

um.bialystok.pl/Handlers/FileHandler.ashx?id=852f40d8c73b4e638f964ab290705b22, [dostęp: 20.05.2019].

¹⁶ D. Dudek, *Bogowie, groby i uczeni*, czyli *Kermanszah i Behistun zobaczyć na własne oczy*, [online] <http://davidiacus.pl/bogowie-groby-i-uczeni-czyli-kermanszah-i-behistun-zobaczyc-na-wlasne-oczy/>, [dostęp: 20.05.2019].

¹⁷ M.T. Ciceron, *Listy*, s. 197-199, [online] <http://biblioteka.kijowski.pl/antykw%20rzym-ski/06.%20cyceron%20marek%20tulliusz%20-%20listy.pdf>, [dostęp: 20.05.2019].

Aleksander Sewerus, Konstantyn Wielki w swej działalności nie zapominali o działaniach na rzecz ochrony zabytków¹⁸. Cesarz Wespazjan, który wydał m.in. zarządzenie dotyczące zabezpieczenia spuścizny, otrzymał przydomek *konserwatora gmachów publicznych i restauratora prywatnych*, a jego następcy zakazali burzenia i usuwania ozdób z budowli monumentalnych¹⁹. Niestety w pierwszych wiekach chrześcijaństwa wskutek walki z religiami pogańskimi niszczone antyczne budowle. Niektóre z nich przetrwały dzięki przekształceniu w świątynie chrześcijańskie tak jak Panteon w Rzymie, który został przekazany przez cesarza Fokasa papieżowi Bonifacemu IV w 609 roku po Chr. i przekształcony w kościół pw. Świętej Marii Panny od Męczenników²⁰.

Wyżej opisana ochrona zabytków miała jedynie częściowy charakter i nie miała wiele wspólnego ze współczesną ochroną zabytków. Chroniono bowiem tylko niektóre zabytki, a akty prawne wydawane przez władców rzymskich nie ujmowały kompleksowo ww. problematyki. Powoływane edyktami i zarządzeniami urzędy zajmowały się jedynie działaniami konserwatorskimi na części terytorium danego państwa. Tym samym różnica pomiędzy ochroną zabytków w XX i XXI wieku, a ochroną zabytków kilka tysięcy lat temu była znaczna.

W okresie średniowiecza duże zasługi dla ochrony zabytków miał władca karoliński Karol Wielki. Dokonywał on transferów detali architektonicznych z budynków świeckich i sakralnych Rawenny i Rzymu do swojej rezydencji w Akwizgranie. Ponadto w jego monarszych postanowieniach (tzw. kapitulacjach) zawarty jest szereg przepisów prawno – administracyjnych służących zachowaniu zabytków. W okresie późniejszym podejmowano szereg inicjatyw mających na celu ochronę pojedynczych obiektów. Za przykład może posłużyć uchwała senatu miasta Rzymu z 1162 roku w sprawie kolumny Trajana. Osobę, która ją zniszczyła miała być karana śmiercią, a także przepadkiem mienia²¹. Duży wkład w ochronę zabytków mieli także ówcześni władcy Watykanu m.in. Marcin V, Eugeniusz IV, Pius II. Także w Polsce czyniono starania w celu zachowania niektórych istotnych przedmiotów. Jan Długosz w swoich

¹⁸ K. Zeidler, *Leksykon prawa ochrony zabytków, 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2010, s. 86, cyt. za: N. Dąbkowska, A. Szumkowska, *Wandalizm zabytków – aspekty prawne, wybrane przykłady* [w:], *Wandalizm wobec dziedzictwa narodowego i kulturowego*, red. W. Pływaczewski, S. Buczyński, Olsztyn 2015, s. 141.

¹⁹ N. Dąbkowska, A. Szumkowska, *Wandalizm zabytków*

²⁰ S. Wicher, *Historia kształtowania się postaw konserwatorskich*

²¹ Tamże.

kronikach opisał zorganizowaną w 1411 r. uroczystość umieszczenia w katedrach wawelskiej i wileńskiej sztandarów krzyżacki zdobytych w czasie bitwy pod Grunwaldem²².

Ochrona zabytków w średniowieczu była bardziej rozwinięta niż w starożytności. Pojawiły się bowiem bardziej rozbudowane regulacje prawne, czego przykładem są kapitularze Karola Wielkiego. Oprócz działań poszczególnych państw także Kościół angażował się w ww. proces. Mimo to ochrona zabytków w średniowieczu znacznie odbiegała od tej współczesnej. Brakowało rozbudowanej struktury administracyjnej zajmującej się ochroną zabytków na znacznym terytorium danego państwa bądź całym terytorium danego państwa. Wszelkie działania były ukierunkowane na ochronę poszczególnych przedmiotów, obiektów bądź miejsc, a działania instytucji powołanych w celu zabezpieczenia bądź konserwacji danych rzeczy miały wyłącznie lokalny charakter.

Ochrona zabytków w epoce nowożytnej.

Epoka renesansu przyniosła wyraźnie ożywienie w zakresie działań nakierowanych na ochronę starożytnych budowli, posągów, rzeźb czy miejsc szczególnej pamięci. Szczególną rolę w tych pracach odegrał Kościół. Cieszył się on dużym i wyraźnym autorytetem ludzi nauki i sztuki. Wyrazem tego są m.in. słowa skierowane przez anonimowego badacza rzymskich starożytności do papieża Leona X w 1514 roku: „Nie ostatnią tedy myślą Waszej Świątobliwości, Ojcze Święty, winna być troska o to, by te nieliczne rzeczy, które zachowały się ze starożytnej macierzy chwały i włoskiego imienia jako świadkowie tych boskich talentów, o których pamięć nawet dziś pobudza i zachęca ciągle umysły do cnót, nie zostały zupełnie unicestwione i zniszczone przez ludzi złych i nieuków”²³. Działania Kościoła wspierali wybitni szesnastowieczni artyści m.in. Michał Anioł czy Rafael Santi. Wśród poczynań Kościoła w ww. zakresie wymienić należy utworzenie urzędu „konserwatora” starożytności. Właśnie ten urząd sprawowali bardzo znani i utalentowani malarze, rzeźbiarze. W 1516 roku papież Leon X powołał Rafaela Santiego na prefekta „nad wszystkimi

²² Tamże.

²³ *Raport przesłany papieżowi Leonowi X o zabytkach starożytnego Rzymu*, [w:]: *Teoretycy, pisarze i artyści o sztuce 1500–1600*, red. J. Białostocki, Warszawa 1985, s. 37 cyt. za: Z. Czernik, *Działania Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie ochrony zabytków*, [w:]: *Założenia systemu służb konserwatorskich w Polsce*, red. B. Szmigin, Warszawa 2016., s. 15.

marmurami i murami”. W 1534 roku papież Paweł III wydał breve, w którym określił kompetencje papieskiego urzędu konserwatorskiego²⁴. Prowadzono także działania mające na celu rekonstrukcję antycznych zabytków. Odbudowano m.in. Pałac Dożów w Wenecji, cztery arkady antycznego amfiteatru w Weronie. Kontynuowano budowę katedry w Mediolanie²⁵. Ochrona zabytków prowadzona przez Kościół była nakierowana głównie na obiekty kultury sakralnej, a wszelkie pozostałe starano się dostosować do potrzeb kultu bądź też zaniedbywano je. Choć papież powoływali urzędy konserwatorskie i przeznaczali na ich działanie niemałe fundusze, to jednak działania te nie miały takiego charakteru jak współczesna ochrona zabytków, dla której ważna jest wartość kulturowa danej budowli, rzeźby czy miejsca, a religijny charakter, o ile jest istotny, nie stanowi głównego motta działań konserwatorów i instytucji państwowych.

Ochrona zabytków zbliżona do współczesnej narodziła się dopiero w XVII wieku w Szwecji. Jak wynika z przekazów ówczesny król Szwecji Gustaw II Adolf zainteresował się starymi przedmiotami za sprawą swego nadwornego lekarza Johannes Bureusa, który zbierał stare monety kroniki, książki prawnicze, listy i rękopisy²⁶. Szwedzki władca zdecydował się na utworzenie urzędu Antykwariusza Jego Królewskiej Mości. Do jego zadań miało należeć m.in. nazywanie, zliczanie i pilnowanie skarbów starożytnych. Jeszcze ściślej ich kompetencje zostały określone w dekreście królewskim z 1630 roku. W dokumencie tym m.in. wymieniono rodzaje zabytków²⁷. Mimo śmierci Gustawa II Adolfa w bitwie pod Lutzem w 1632 roku nie zaniechano w Szwecji działań konserwatorskich. Następcy „Lwa Północy” kontynuowali jego dzieło. Powszechnie uznaje się, że pierwszy akt prawny związany z ochroną zabytków

²⁴ Tamże.

²⁵ S. Wicher, *Historia kształtowania się postaw konserwatorskich*

²⁶ *Riksantikvarieämbetets historia*, [online] <https://www.raa.se/om-riksantikvarieambetet/riksantikvarieambetets-historia/> [20.05.2019]; Fragment artykułu brzmi: *Ämbetet som riksantikvarie ämbetets invättades av Gustav II Adolf den 20 maj 1630. Johannes Bureus, en av 1600-talets mest framstående runforskare, hade under en tid varit kungens privatlärare och hade väckt intresset för fornminnen, eller "antiquiteter", hos sin elev. Tillsammans med en präst och en ung student reste Johannes Bureus runt i landet och ritade av runstenar, samlade mynt och gamla krönikor, lagböcker, brev och handskriffter. Under ledning av Bureus lade dessa "rikskans antikvarij" grunden till 1600-talets forskning kring fornminnen – och i förlängningen till våra dagars kulturmiljövård.*

²⁷ Z. Anusik, *Gustaw II Adolf*, Wrocław 2009, s. 184–187, cyt. za: I. Szmelter, *Wartościowanie w ochronie dziedzictwa kultury na linii czasu*, [w:] *Systemy wartościowania dziedzictwa. Stan badań i problemy*, red. B. Szymgin, Lublin-Warszawa 2015.

pochodzi z 28 listopada 1666 roku²⁸. Była to jak na owe czasy bardzo nowoczesna regulacja i w dużej mierze posiada ona te cechy, które mają współczesne

²⁸ S. Brzostowski, *Z dziejów ochrony dóbr kultury w Szwecji ...*, s.106-107; Tekst ustawy brzmiał następująco: *MANIFEST I DEKRET Jego Królewskiej Mości tytczący się Pomników przeszłości i Starożytności. My, KAROL, z Bożej Łaski Król Szwecji, Goty tudzież Wenden wiadomym czynimy, że ponieważ z wielkim nieukontentowaniem dostrzegamy jak nie tylko z bardzo dawnych pochodzące czasów Starożytności, pozostałości i ślady znakomitych wielkich czynów przeszły Królów Szwecji i Goty, jako też ich innych Znakomitych Mężów i Poddanych, które w mnogości ostały się na ziemiach całego naszego Królestwa aż od doby Pogaństwa, częścią w wielkich Zamkach, pomniejszych Fortalicjach i Kopcach kamiennych, częścią w Pomnikach i inszych Kamieniach z rzezanymi w nich Runami, częścią w ich Grobach a takż Kurhanach Grobowych podlegają takowemu niedbalstwu i niemożliwemu do znoszenia pobrażaniu, iż coraz to bardziej popadają w ruinę i z dnia na dzień niszczeją, zresztą nie tylko te, lecz takż Pomniki postawione ku Czcii i Upamiętnieniu Królów, Królowych i Książąt, jak również Znakomitej Szlachty i Duchowieństwa w naszych Chrześcijańskich Kościołach podlegają zaniedbaniu a z kolei zabierane są zdradziecko i niszczone przez innych, co tym więcj trzeba potępić i czemu kres należy położyć, jako że takowe Pomniki powinny cieszyć się szacunkiem jako rzeczy same w sobie, a także i dzięki temu, że w imię Obyczaju są chronione i wolne od wszelakiego złego nimi zawiadywania i profanacji, ponieważ przyczyniają się wiele do nieśmiertelnej czcii naszych Przodków i całego Naszego Królestwa, uznaliśmy za słuszne i potrzebne, aby ze względu na szczególne upodobanie do wszystkich takowych rzeczy i prawowite następstwo po naszych Przodkach, Królach Szwecji, przyczynić się zarówno przez publiczne oświadczenie naszego nieukontentowania, jakiegoś my doznali skutkiem owego nieładu, o którym mowa, a na przyszłość dbając i chronić wszystkie te przedmioty od dalszego niegodziwego traktowania i uważając za dobre i konieczne, nakazać i polecić wszystkim Naszym wiernym Poddanym, których to jakimkolwiek sposobem tytczyć się może, że mocą niniejszego Naszego manifestu stanowimy i rozkazujemy im: po pierwsze - aby od dnia dzisiejszego nikt kimkolwiek by nie był, nie ważył się jakimkolwiek sposobem rozbierać bądź niszczyć Zamków, Domostw, Umocnień, Fortalicji lub Kopców z kamieni, które po dziś mogą istnieć tu i ówdzie, i to niezależnie od tego, jak nikłe to Resztki, ani by jakimkolwiek sposobem niszczyć Pomniki albo też Kamienie, na których rzezane mogą być Runy, lecz by je zostawiał nienaruszone na ich właściwych, dawnych miejscach, wraz z wszystkimi wielkimi z ziemi sypanymi Kopcami i Kurhanami Grobowymi, w których wielu Królów i innych Możnych obrało sobie Groby i miejsca Wiecznego Spoczynku, ponieważ całkowicie uwalniamy wszystkie takie stare Pomniki, które znajdują się na Naszych Gruntach (królewskich) albo też na Gruntach Korony, stanowiących jej własność bądź opłacanych, bez względu na to czy należą do Nas, bądź dawniej należały, a dziś w jakimkolwiek sposób należeć przestały, od wszelkiej samowolnej szkody i przyjmujemy je pod Naszą Królewską Ochronę i Pieczęć tak, jak gdyby były Naszą osobistą Własnością, upraszając przy tym Naszych wiernych Poddanych ze Stanu Szlacheckiego, żeby, jeśliby takowe Starożytności sytuowane były na ich z dawna własnych „frälse” (dziedzicznych) gruntach, niemniej jednak zajęły się ich Konserwacją, jaka może być zgodna z naszym niniejszym miłościwym Zamiarem, ważnością Przedmiotu oraz ich własnym Honorem. Rozkazujemy nadto również, aby Człek żaden - Wysokiego ani Niskiego Stamu, Osoba Świecka albo też Duchowna, jakiejkolwiek nie byłby pozycji czy kondycji, nie miał możliwości ani prawa okradać lub rabować Groby Królów, Książąt lub innych Możnych, jakie mogą jeszcze istnieć w wykopywanych albo stojących Kościołach, jako też Klasztorach, a tym mniej zamieniać je we własne Groby, bądź jakimkolwiek sposobem przyczyniać ich właściwym i prawowitym właścicielom kłopotów i nie targać się na ich własność, Jako, że mieć chcemy, aby wszystkie Kościoły i Klasztory wraz z ich Materiałami, Przyborami i Ozdobami na Scianach i Oknach, Malowidłami i wszelakimi we wnętrzu przedmiotami, mogącymi zawierać cokolwiek godnego uwagi, oraz wszystkimi Grobowcami i Mogiłami zmarłych i zesłych z tego świata w Kościołach i na Cmentarzach*

regulacje dotyczące ochrony zabytków. Po pierwsze obejmowała ona swym zasięgiem wszystkich poddanych króla Szwedzkiego: „(...) nakazać i polecić wszystkim Naszym wiernym Poddanym (...)”; „Każdy z osobna i wszyscy razem, komu o tym wiedzieć należy, mają obowiązek działać stosownie do niniejszego...”. Po drugie obejmowała ona ochroną wszelkie zamki, domostwa, umocnienia, fortalicje lub kopce z kamieni, kurhany grobowe *niezależnie od tego jak nikle to Resztki*²⁹. Wszelkie zabytki oraz miejsca pamięci zostały wedle ww. aktu prawnego przejęte pod *Królewską Ochronę i Pieczęć tak, jak gdyby były Naszą osobistą Własnością*. Zakazany był ponadto wszelki rabunek bądź kradzież grobów, a także czynienie z nich miejsc pochówku dla ówczesnych zmarłych. Każdemu, kto postępował sprzecznie z ww. aktem prawnym, groziła nie tylko kara grzywny, ale także popadnięcie w niełaskę. Król mógł realizować postanowienia niniejszego dekretu poprzez rozwiniętą i rozbudowaną administrację, a także wsparcie Kościoła. Odpowiedzialność za wykonanie oraz ogłoszenie postanowień ww. ustawy spoczywała na szeregu organów, wśród których

korzystały z Opieki, Spokoju i Bezpieczeńści stosownie do Chrześcijańskich Zwyczajów, Obyczajów i Praktyk, a także, wreszcie, aby wszystkie Przedmioty, które same przez się, bez względu na to jak małymi wydawać by się mogły w czichkolwiek oczach, lecz które jakimkolwiek sposobem mogłyby się przyczynić do Potwierdzenia lub Upamiętnienia jakiegoś historycznego wielkiego Czynu, Osoby, Miejsca lub Rodziny znalazły się pod Opieką i Ochroną, a nikt nie miał udzielonego sobie zezwolenia na psucie czy niszczeniu w nich czegokolwiek. A jeśli by ktokolwiek poważyłby się czynić w jakikolwiek sposób przeciw niniejszemu bądź być nieposłusznym Naszemu Rozkazowi, mieć chcemy, aby takowy nie tylko opłacił grzywnę, tak jak za inne ważenie lekce i bezprawne wykraczanie przeciw Naszemu Rozkazowi, lecz również był podany w Naszą niełaskę; Jeśli by ktokolwiek przyczynił jakiegoś Naruszenia, Nietładu bądź Szkody w Przedmiotach pomienionych w niniejszym Naszym Manifestie, tedy z całą mocą nakazujemy, aby każdy taki przedmiot poddany był naprawie i przywrócony na swe dawne miejsce w swoim czasie i bez dozoru. Nakazujemy przeto szczególnie nie tylko Naszemu Generalnemu Gubernatorowi w Sztokholmie, Generalnym Gubernatorom, Gubernatorom, Namiestnikom Królewskim, Dzierżawcom, Burmistrzom i Panom Starszyźnie w Miastach, Naczelnikom, Naczelnikom Policji w Prowincjach oraz Policjantom w Parafiach wiejskich, aby pieczołowicie i z powagą odnosili się do niniejszego Naszego Manifestu, lecz również Arcybiskupom, Biskupom, Superintendentom, Dziekanom i Wikariuszom powszędym w Naszym Królestwie, aby go ogłosili publicznie, każdy we właściwym sobie miejscu, a także by czuwali nad Przedmiotami znajdującymi się w ich Diecezjach, Dziekanatach Wiejskich i Zborach, a należącymi do rzędu Przedmiotów o których tu mowa i w tym celu nakazujemy wszystkim, którym wiadomo o takich Przedmiotach lub przypadkiem mogli mieć w swym posiadaniu stare Dokumenty, Księgi, Listy, Monety lub Pieczęcie, by o tym donieśli swym wikariuszom albo Naszym Naczelnikom, abyśmy poprzez tych, którzy takie przedmioty zgłosili urządzić mogli dalsze nich powiadomienie. Każdy z osobna i wszyscy razem, komu o tym wiedzieć należy, mają obowiązek działać stosownie do niniejszego, a co ponadto wraz z Naszą Tajną Radą Królewską i podpisem własnoręcznym Naszej Najdostojniejszej Ukochanej Matki oraz licznych Naszych Opiekunów i Opiekunów Naszego Królestwa Rządu potwierdziliśmy.

²⁹ Tamże, s. 107.

wymienić należy: Generalnego Gubernatora w Sztokholmie, generalnych gubernatorów, gubernatorów, namiestników królewskich, dzierżawców, burmistrzów, naczelników policji w prowincjach, policjantów w parafiach wiejskich, arcybiskupów, biskupów, superintendentów, dziekanów i wikariuszy. Arcybiskupi, biskupi, superintendenci, dziekani i wikariusze mieli czuwać nad przedmiotami znajdującymi się w ich diecezjach, dziekanatach wiejskich i zborach, a także musieli ogłosić publicznie, ustanowione dekretem królewskim regulacje. Ponadto każdy, kto miał w swym posiadaniu stare dokumenty, księgi, listy, monety lub pieczęcie zobowiązany był do poinformowania o tym swego wikariusza bądź odpowiedniego naczelnika. Celem takiego rozwiązania było *urządzenie dalszego o nich powiadomienia*. Być może były to pierwsze próby tworzenia rejestru bądź rejestrów zabytków³⁰.

Podsumowanie

Pierwsze przejawy ochrony zabytków pojawiały się już kilka tysięcy lat przed Chr. w kręgach starożytnych cywilizacji m.in. Egiptu czy Izraela. Mimo licznych podejmowanych w tym zakresie działań m.in. prób unormowania tejsze tematyki nowoczesna ochrona zabytków została zapoczątkowana dopiero w XVII wieku w Szwecji. Ówczesne władze tegoż państwa utworzyły organ, który zajmował się ochroną zabytków tj. Antykwariusz Jego Królewskiej Mości. Ponadto ustawę z 28 listopada 1666 roku uznaje się za pierwszą kompleksową regulację dotyczącą ochrony zabytków. Szwedzi zadbali nie tylko o utworzenie specjalnego organu i stworzenia podstaw prawnych w zakresie ochrony zabytków, ale także rozciągnęli stosowanie dekretu o zabytkach na wszystkich poddanych króla szwedzkiego, tym samym miał on zastosowanie na całym terytorium państwa szwedzkiego. Działaniami mającymi na celu ochronę starych budowli, rzeźb i miejsc szczególnych, obciążono lokalne władze zarówno duchowne m.in. biskupów, wikariuszy, jak i państwowe m.in. gubernatorów, namiestników czy burmistrzów. Tym samym aparat państwowy, który zajmował się m.in. kwestią ochrony zabytków, był bardzo rozwinięty. Podjęto także próby zmierzające, do utworzenia rejestrów zabytków. Ww. cechy ochrony za-

³⁰ Tamże.

bytków w Szwecji sprawiają, że można ją uznać za nowoczesną ochronę zabytków, a Szwedzi mogą uchodzić za pionierów i wynalazców wielu rozwiązań, które znajdują zastosowanie w prawie współczesnym.

BIBLIOGRAFIA

Anusik Z., *Gustaw II Adolf*, Wrocław 2009.

Brzostowski S., *Z dziejów ochrony dóbr kultury w Szwecji*, „Ochrona Zabytków” 1972, nr 25/2 (97).

Cyceron M. T., *Listy*, [online] <http://biblioteka.kijowski.pl/antyk%20rzymski/06.%20cyceron%20marek%20tuliusz%20-%20listy.pdf>, [dostęp: 20.05.2019].

Czernik Z., *Działania Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w zakresie ochrony zabytków*, [w:] *Założenia systemu służb konserwatorskich w Polsce*, red. B. Szmiagin, Warszawa 2016.

Dudek D., *Bogowie, groby i uczeni, czyli Kermanszah i Behistun zobaczyć na własne oczy*, [online] <http://davidiacus.pl/bogowie-groby-i-uczeni-czyli-kermanszah-i-behistun-zobaczyc-na-wlasne-oczy/>, [dostęp: 09.08.2017].

Dąbkowska N., Szumkowska A., *Wandalizm zabytków – aspekty prawne, wybrane przykłady*, [w:] *Wandalizm wobec dziedzictwa narodowego i kulturowego*, red. W. Pływaczewski, S. Buczyński Olsztyn 2015.

Opaska J., *U źródeł ochrony zabytków: rozwój systemowego konserwatorstwa w Niemczech w początkach XIX w.*, „Ochrona Zabytków” 2010, nr 1-4.

Raport przesłany papieżowi Leonowi X o zabytkach starożytnego Rzymu, [w:] *Teoretycy, pisarze i artyści o sztuce 1500–1600*, red. J. Białostocki, Warszawa 1985.

Riksantikvarieämbetets historia, [online] <https://www.raa.se/om-riksantikvarieambetet/riksantikvarieambetets-historia/> [dostęp: 21.08.2017].

Szmelter I., *Wartościowanie w ochronie dziedzictwa kultury na linii czasu*, [w:] *Systemy wartościowania dziedzictwa. Stan badań i problemy*, red. B. Szmygin, Lublin-Warszawa 2015,

Wicher S. *Historia kształtowania się postaw konserwatorskich, wykład wygłoszony dnia 31 marca 2011 r. w salonie wystawowym Galerii przy ul. Legionowej 2 w Białymstoku*, [online] <https://arch.um.bialystok.pl/Handlers/FileHandler.ashx?id=852f40d8c73b4e638f964ab290705b22>, [dostęp: 09.08.2017].

Zeidler K., *Leksykon prawa ochrony zabytków, 100 podstawowych pojęć*, Warszawa 2010.

Ustawodawstwo

Konwencja o ochronie dóbr kulturowych w razie konfliktu zbrojnego z 14 maja 1954 r., przyjęta na Konferencji Międzynarodowej w Hadze, (Dz. U z 1957, nr 46, poz. 212, załącznik).

Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji, (Dz.U.76.32.190.).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury, (Dz. U. poz. 1275).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz. U. Nr 50, poz. 256).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę; (Dz. U. Nr 89, poz. 510).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne, (Dz. U. poz. 110).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, (Dz.U. 2011 nr 50 poz. 256).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych, (Dz. U. poz. 979).

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych, (Dz. U. Nr 71, poz. 650).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami", (Dz.U. 2004 nr 124 poz. 1304).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach, (Dz.U. 2004 nr 202 poz. 2073).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, (Dz. U. Nr 212, poz. 2153).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, (Dz. U. Nr 30, poz. 259).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami, (Dz. U. Nr 124, poz.1302).

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków, (Dz. U. Nr 75, poz. 706).

Rozporządzenie Rady (WE) nr 116/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie wywozu dóbr kultury, Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona), sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r., (Dz.U. Nr 120 z 1996, poz. 564).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, (Dz.U. Nr 122, poz. 1329).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ministerstwa Kultury, (Dz.U. Nr 220, poz. 1885).

Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, (t. j. Dz. U. 2019 poz. 553 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, (Dz. U. 2009 Nr 157, poz. 1241).

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych, (Dz.U. 2019 poz. 908.).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2067 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 25 maja 2017 roku o restytucji narodowych dóbr kultury, (Dz. U. poz. 1086 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, (t. j. Dz. U. 2018 poz. 2337 z późn. zm.).

SUMMARY

THE LEGAL ASPECTS OF CONSERVATION IN HISTORY

Contemporary regulations about conservation are very expanded. Legislator created a lot of acts about it. However, we do not pay attention to other important things for example: who created the first regulation about conservation. It is very important to understand motivation of the contemporary legislator. Thanks to that, we can answer the question: Why has the contemporary legislator created such regulations, acts, institutions, solutions? The purpose of this article is described first regulations about conservation